

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE
(oponent doc.PhDr.Eva Opravilová,CSc)

Mgr. Barbora Loudová – Stralczynská :

Současné reformy institucionální předškolní výchovy ve Spolkové republice Německo

Vzhledem k tomu, že od přelomu dvacátého a jednadvacátého století patří otázky institucionalizace předškolní výchovy a systemizace předškolního vzdělávání k hlavním tématům současné vzdělávací politiky v zemích EU, ve světě a pochopitelně i u nás, lze téma práce označit jako výrazně aktuální. Pojednává o situaci v zemích, s nimiž nás v určitých vývojových fázích spojovaly podobné záměry, podmínky, zkušenosti i kulturní tradice. Reflektuje problémy charakteristické pro postavení předškolního vzdělávání v současném stadiu společenského vývoje, k němuž s určitým vývojovým posunem směřujeme i u nás. Zpracování tématu tak přispívá k úvahám o návrzích řešení, které v ČR probíhají (nebo by probíhat měly).

Náročný cíl disertace, jímž bylo představení současných reforem předškolního vzdělávání v Německu, byl vyčerpávajícím způsobem naplněn. V této souvislosti je třeba zvláště ocenit, že šetřené materiály a dokumenty pro analýzu autorka s příkladnou pečlivostí přeložila, zpracovala a přehledně zdokumentovala v rozsáhlých přílohách. Přitom zároveň obecně i na úrovni jednotlivých spolkových zemích citlivě řešila terminologické vymezení klíčových pojmů a jejich českých ekvivalentů což je náročné vzhledem k všeobecné neustálosti a nepřehlednosti odborné terminologie jak v němčině tak v češtině. Autorské překlady autentických dokumentů představují cenný studijní materiál jehož zveřejnění by přispělo k dalšímu využití.

Institucionální předškolní výchova v Německu a její reformy představuje téma, které zahrnuje řadu vzdělávacích, kulturních, sociologických, ekonomických a politických souvislostí a vztahů v jednotlivých spolkových zemích, jejichž rozbor předpokládá multidisciplinární přístup. Autorka vhodně zvolenými postupy historicko vývojové vazby i obecnější společenské vlivy sledovala i když zvolená šíře záběru a snaha důsledně zachytit v každé zemi všechny aspekty reformních kroků se z hlediska metodologického ukázala jako faktor pro zachycení kontextuálních souvislostí částečně limitující.

Těžištěm se stal především precizní monitoring současného stavu spolu s explikací probíhajících a průběžně se měnících reformních tendencí. Ukázalo se, že dynamika tohoto procesu v posledních 15 letech díky značné nepřehlednosti (a nesystematičnosti) téměř ztěžuje konfrontaci a mezinárodní srovnání. Získané údaje zatím autorce nedávají možnost formulovat obecné závěry a ucelenější teorie, ale její pečlivě a odpovědně reflektují historické souvislosti, současný stav i vývojové tendence a poskytují prostor k dalšímu bádání.

Výzkumné otázky byly ve vazbě na záměr položeny pregnantně a funkčně. Způsob získávání relevantních odpovědí svědčí o orientovanosti autorky v metodách a technikách výzkumného šetření. Realizace postupů, interpretace a zpracování získaných údajů jsou korektní a odpovídají nárokům, které jsou na práci tohoto typu kladeny. Místy jsou dokonce svou podrobností na informační úrovni důslednější než odpovídá běžným zvyklostem (přehledy, grafy, opakující se odkazy na informační zdroje, odvolání na další zdroje a citace apod.).

Přínos disertace lze spatřovat ve dvou rovinách.

První představuje obdivuhodně obsáhlý, podrobný a přehledný zdroj ověřených informací, které mohou být užitečné a přínosné pro každého, kdo se zabývá aktuálními prakticko organizačními problémy spojenými s reformami institucionální předškolní výchovy.

Druhá rovina, která práci prolíná, představuje bohatý základ k odborně fundovanému dialogu, který kromě problematiky kvantitativního rozvoje předškolních zařízení a strategie institucionálního předškolního vzdělávání akcentuje aktuální humanitní cíle předškolního vzdělávání a ukazuje cesty ke komplexnímu naplnění přirozených potřeb raného a předškolního dětství. Předložená práce naznačuje, že před dnešní společností stojí řada nových nečekaných výzev, přesahujících dosavadní tradice v přístupu k institucionální předškolní výchově. Upozorňuje že bude nutné vysledovat tendence současného předškolního vzdělávání ve vazbě na tradice, kulturu a aktuální duchovní hodnoty, analyzovat současný postoj k dítěti a dětství a hodnotit vazbu mezi předpoklady (očekávanými výsledky) a pravděpodobností jak (jakými prostředky) je dosáhnout. Zdůrazňuje nezbytnou edukační pomoc a podporu rodiny tak, aby rodiče nezbavila morální odpovědnosti za výchovu svého dítěte a právě díky profesionálnímu přístupu pracovníků předškolní výchovy v zájmu dítěte jejich kompetence posílila.

Zatím spíše mezi řádky lze také vysledovat otázku nadčasové platnosti edukačního cíle, který se stává východiskem řady současných vzdělávacích programů. Výchovný cíl je konstantou, zatímco pedagogické dokumenty mění návaznost na vzdělávací politiku. Z tohoto hlediska by jedna z výzkumných otázek (Jak determinuje vývoj předškolních zařízení současnou podobu předškolního vzdělávání v Německu) mohla být položena v opačném směru (Jak determinuje (nejen v Německu!) předškolní vzdělávání podobu předškolních zařízení).

Mám-li mezi výčtem všech nesporných a přesvědčujících kvalit práce naznačit určitou mírnou pochybnost, tak bych uvítala podrobnější vysvětlení ke straně 21 (v čem je chápání předškolního vzdělávání v Německu širší a komplexnější než v ČR) - podobné tvrzení zaznívá i na straně 152. Je otázkou do jaké míry existence sofistikované dokumentace s tendencí k unifikaci přispívá k naplnění edukačních cílů. Možná, že důraz na práva a nároky zahrnuje i snahu určovat cíle, jednotný obsah a organizaci předškolního vzdělávání a mít celý vzdělávací proces pod kontrolou

Rovněž bych v zájmu hlubšího ponoru do základních otázek částečně omezila rozsah některých dílčích sledovaných ukazatelů spojený s jejich podrobným popisem.

Závěr

Předložená práce představuje nadstandardní zpracování zvoleného tématu a její záměr prezentovat zasvěceně a kultivovaně výsledky vlastního autorského šetření po stránce obsahové i formální byl v mimořádné kvalitě zcela naplněn. Má potenciál podnítit a inspirovat všechny, kteří se analogickou problematikou zabývají a přispět k dalšímu rozvoji vědeckého bádání v této oblasti.

Disertace optimálně splňuje podmínky a proto ji bez výhrad **doporučuji**.

